

ELŐSZÓ

Szabó András 1928. február 19-én született Radnóton (Erdély). Marosvásárhelyen érettségizett a Bolyai Kollégiumban, majd 1946-ban Kolozsvárott a Bolyai Tudományegyetemen kezdte meg jogi tanulmányait. 1947-ben Magyarországra telepedett át, és itt, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán fejezte be egyetemi tanulmányait. 1953 és 1990 között a Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetében kutatóként, utóbb a Büntetőjogi és Kriminológiai Főosztály vezetőjeként tevékenykedett. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán kriminál-szociológiát adott elő. Doktori értekezését a kriminológia tudományterületén 1978-ban védte meg. 1970-től tagja volt az MTA Szociológiai Bizottságának. 1991-ben megválasztották, majd 1994-ben újraválasztották az MTA Állam- és Jogtudományi Bizottságának elnökévé. Tanácskozási jogú tagja az MTA IX. Osztályának. Időközben a József Attila Tudományegyetemen kriminológiát oktatott, és megkapta a címzetes egyetemi tanári címet. Egyetemünkre másodállásban 1992-ben nyert egyetemi tanári kinevezést.

Első könyve "A fiatalok és a büntetőjog" címmel 1961-ben jelent meg; ezt 1962-ben fogadták el kandidátusi disszertációként. 1964 és 1971 között az UNESCO égisze alatt folyó nemzetközi összehasonlító kriminológiai kutatás magyar programigazgatója volt. Ebből született "Társadalmi-gazdasági fejlődés és a fiatal korosztályok bűnözése" c. monográfiája akadémiai díjat kapott a számítógépes és statisztikai-matematikai módszerek kriminológiai alkalmazásáért. "A büntetés és büntetése" című könyve 1979-ben jelent meg. Ebben a bűncselekmény és a büntetés egyidejű kriminológiai és büntetőjogi megközelítésére tett kísérletet. 1980-ban tette közzé "Bűnözés – ember – társadalom" című monográfiáját. Ezt 1983-ban akadémiai doktori disszertációként fogadták el, valamint akadémiai nagydíjjal is honorálták.

Kutatásait ezután a "Társadalmi beilleszkedési zavarok" témájú interdiszciplináris programban folytatta szekciógazgatóként. A *bűnözési földrajz* kialakítására tett kísérletei eredményeit "A visszaeső bűnözés prognózisa" című könyvében foglalta össze. Csak 1992-ben jelent meg az 1988-ban írt "A büntetőjog reformja" című munkája, amelyben a büntetőjog egész rendszerének alkotmányos és emberi jogi kötöttségét, valamint ennek szükségességét mutatta ki.

A büntetőjogi gondolkodásban szükséges paradigmaváltás valóságos következménye az "alkotmányos büntetőjog" megjelenése volt az Alkotmánybíróság gyakorlatában. A büntetőjognak egy olyan koncepcióját sikerült kialakítania, amely nem elégszik meg a büntetőjog legalitásával (elvégre legalizálni az önkényes diszkriminációt is lehet), hanem amely eleget tesz az alkotmányos jogállam követelményeinek is, és a büntetőjogi legalitást az emberi jogok, alkotmányos szabadságok tiszteletben tartására kényszeríti.

Az országgyűlés 1990-ben alkotmánybíróvá választotta; ebben indokként a jogállamiság és a büntetőjog viszonyára vonatkozó nézetei játszottak szerepet. Alkotmánybíróként az Alkotmánybíróság gyakorlatában érvényesíthette elméleti koncepcióit.

1989-ben tagja volt az Igazságügyi Minisztérium alkotmányreformot előkészítő bizottságának, továbbá a koncepciók perket felülvizsgáló kormánybizottságnak. Az

Ellenzéki Kerekasztal büntetőjogi bizottságának elnökeként vett részt a háromoldalú tárgyalásokon.

1993-ban jelent meg "Igazságosan vagy okosan?" című könyve. 1997-ben ezt a munkáját Akadémiai Nívódíjjal honorálták.

Alapító tagja és 1988 óta elnöke a Magyar Kriminológiai Társaságnak. Életművéért megkapta a Társaság Vámbéry Ruzstem Emlékérmét. Számos nemzetközi konferencia szervezője és résztvevője volt. Sok külföldi tanulmányutat tett. Montrealban egy évet töltött; előadásait francia nyelven tartotta. Itt a *Centre International de Criminologie Comparée*-ben a tudományos tanács tagjává választották. Párizsban huzamosabb időt töltött a *Vaucressom Centre de Recherche Interdisciplinaire*-ben. A Magyar Kriminológiai Társaság-beli elnöksége alatt, szervezésében került megrendezésre 1993-ban a Nemzetközi Kriminológiai Társaság legsikeresebbnek tartott világkongresszusa. Az Európa Tanács büntetőjogi, valamint alkotmánybíráskodást tárgyaló rendezvényein rendszeresen képviseli hazánkat.

Eddig két alkalommal jelölték akadémikusnak. Először 1990-ben, másodszor pedig 1992-ben. Harmadszor most jelölt.

Míg az elmúlt harminc évben a kriminológiát hazánkban a kutatók egy része mintegy politikai tudományként művelte, dr. Szabó András volt az, aki már az 1960-as évek elején szaktudományi rangot adott e tudományterületnek. Iskolateremtő egyéniségének köszönhető, hogy a most pályakezdő generációban egyre többen válnak alkalmassá arra, hogy a bűnüldözéssel mint társadalmi tömegjelenséggel foglalkozzanak, a kriminológia legkorszerűbb módszereinek felhasználásával szakmaként műveljék a jogszociológia ezen önállósult szakterületét.

1956-ban nemzetőrpárancsnok volt, ezért internálták; másfél évet töltött vizsgálati fogságban. Ez volt az oka annak, hogy csak nagyon nehezen tudott az egyetemi oktatásban elhelyezkedni. Végül is csak pályája delelőjén lett egyetemi tanár Szegeden. Magyarul megjelent munkái ma már az egyetemi oktatás részét képezik a jogász és a szociális szakemberképzésben.

Egyetemi tanárként nagy gondot fordított arra, hogy ismereteit átadja a hallgatóknak. Hallgatósága kितűnő előadói stílusával, megragadó egyéniségével is megismerkedhetett. Kár, hogy nem fiatalabb korában került karunkra.

DR. MOLNÁR IMRE

egyetemi tanár
a József Attila Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
dékánja

* Tudomásunk szerint az ünnepelt tiszteletére a fővárosban is jelenik meg emlékkönyv. Ezért jelen kötetbe csak szegedi egyetemi kartársai illetve tanítványai tanulmányait kérte és fogadta el a szerkesztőbizottság. – *A szerk.*